

54. Csanádpalota, Kis-ugar (KÖH 42530)

(Csongrád megye) Sza

A Csanádpalotai Városi Önkormányzat megbízásából a Móra Ferenc Múzeum munkatársai 2012. augusztus 22-én, Csanádpalota D-i határában, a 4451 és a 44129 jelű országos közutak közötti összekötő földút aszfaltburkolattal történő tervezett fedése indokán terepbejárást tartottak. A fejlesztési terület külterületen, mezőgazdasági művelés alatt álló területen található, a várostól 2 km-re. Itt, a Csanádpalota–Nagylak közötti műút és a Csanádpalota–országhatár között húzódó aszfaltutakat összekötő ÉK–DNY-i irányú, közel 1,5 km hosszú földút két oldalán, 50–50 m szélességben végeztük a bejárást. A bejárt terület 55%-a szántott volt, 45%-a kukoricával és lucernával volt fedett. A vizsgálat eredményeként a bejárható területen sikerült egy korábban már nyilvántartott régészeti lelőhelyet beazonosítani (42530). A kerámiák szóródása alapján a lelőhely területe jelentősen megnőtt, de annak tömbje továbbra is az út D-i oldalán került elő. A kerámiák találati helyét GPS készülékkel rögzítettük. A lelőhely intenzitása közepes volt. É-i szélé érintette az összekötő földút sávját.

A begyűjtött leletanyag a szegedi Móra Ferenc Múzeumban került végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Takács Gábor, Gyűrösi Tímea, Susits Diana.

PÓPITY DÁNIEL – LAJKÓ ORSOLYA

55. Csanádpalota határa (Csongrád megye) B, V, Sza, A, Á, I

Az M43 autópálya Makó–országhatár szakaszán a Móra Ferenc Múzeum munkatársai az alábbi lelőhelyek feltárását végezték el.

Kuzslic-dűlő, Sulyok-tanya II. (KÖH 78525): Az M43 autópálya Makó–országhatár szakasza 57. lelőhelyének feltárása közben előkerült Sulyok tanya II. elnevezésű lelőhelyen 2011. november 21–25. között végeztünk először próbafeltárást. Az 57. lelőhelytől 200–220 m-re, K-re fekvő új lelőhely az autópálya 61. lelőhelye lett. A területen két ütemben, 2012 októberében és novemberében, 18 nap alatt mindösszesen 3753 m² nagyságú területet kutattunk át, amely során 36 régészeti jelenséget tártunk fel.

2011-ben mintegy 977 m² nagyságú ásatási szelvényben, a leletanyag alapján, egy késő császárkorra keltezhető, 3–4. századi teleprészlet 7 objektuma került elő. Ebből 2 épületmaradványnak, 1 ároknak, 4 pedig gödörnek bizonyult. A munkát a korábbi próbafeltárás során nyitott, mintegy 977 m² alapterületű, 5 kutatószonda bővítésével folytattuk 2012. október 24.–november 20. között. A gépi munka során, az 50–60 cm vastag humuszréteg alatt végül az előkerült jelenségek (SNR) száma 36-ra nőtt, amelyhez mindösszesen 15 objektumot rendeltünk. A telepobjektumok, 2 méhkas alakú vermet nem számítva, gyakorlatilag két párhuzamos, egymástól 40 m-re ázott D–É-i irányba futó árok között kerültek elő, a nyomvonal É-i felében. Ezek közül 7 gödörnek, 5 épületmaradványnak és 1 cölöphelynek bizonyult.

A korábbi szondák, valamint a megnyitott szelvényben tapasztalt objektumszóródás, továbbá a környéken végzett terepbejárást nyomán világossá vált, hogy egy közel ÉNy–DK-i irányú, 200 m hosszú, és 150–200 m széles telepnyomot érintett a nyomvonal. A tanyaszerű település központja a nyomvonalról É-ra terült el.

A leletanyag a szegedi Móra Ferenc Múzeumba került.

Munkatársak: Gyűrösi Tímea, Nagy Norbert és Takács Gábor régész technikusok.

Országhatár (KÖH 52785): Az M43 autópálya Makó–Országhatár közötti szakasz tervezett nyomvonalának legkeletibb régészeti lelőhelyén 2010. október 26. és 2012. december 7. között, több ütemben végeztünk feltáró munkálatokat. A Krakker és az államhatár közti, a nyomvonal 57+200 és 57+700 km pontjai között fekvő, 540 m hosszú, és zömében 70–90 m, a határsávban azonban 110 m széles, mintegy 44 450 m² nagyságú nyomvonalszakasz feltárása 7 hónap alatt, mindösszesen 99 terepi nap alatt valósult meg.

Mind a szántott felszínen, mind az előhumuszolt felületen folyamatos volt a fémdetektoros vizsgálat, amelyet Bacska István és Barczánfalvi Csongor végzett. Ennek köszönhetően mindösszesen 65 fémtárgy került napvilágra. Ezek közül 5 tárgy bronzkorinak, 26 tárgy római korinak (köztük 15 érme), 3 tárgy Árpád-korinak, 2 tárgy újkorinak, a többi pedig ismeretlen korúnak lett meghatározva.

A humuszolás során gyakori volt, hogy már az előhumuszolt felületen, 20–30 cm mélységben sikerült járósínhez köthető jelenségeket, objektumokat megfigyelni. Elsősorban kemencék, tűzhelyek, omladékrétegek kerültek elő ilyen módon. Ezeket körbeszalagozva, szigetként meghagyva, kézi erővel kutattuk meg. Döntően az Árpád-kori, ritkábban római kori, néha bronzkori jelenségek bukkantak elő ilyen módon.

Az ásatás területén 2010 és 2012 között összesen 904 stratigráfiai jelenséget figyeltünk meg, amelyhez végül 497 objektumot rendeltünk. Több esetben egy objektumhoz több különálló jelenség tartozott (házak, kemencék, kerítőárkok). A területen alapvetően 6 korszak képviselte magát, amelyből az újkort nem számítva, 5 volt régészeti értékkel bírható (kora bronzkor, római kori szarmata, vaskor, avar kor, Árpád-kor).

A legkorábbi megtelepedést a területen a kora bronzkorra (Kr. e. 2800–2000) tehetjük, amelyet 77 objektum képviselt. Az objektumok közül 59 gödör, 1 kút, 7 korabeli felszínhez köthető kerámiaomladék, 6 földbe ázott egész edény, 3 urnasír, 1 szórt hamvas sír volt. A kora bronzkori telepjelenségek az ásatási felszín teljes területén megtalálhatóak voltak, döntően azonban a Krakker-eret kísérelő partos rész 50–60 m széles zónájában lehetett lokalizálni az ilyen korú jelenségeket. A bronzkori telepet ritkán, néha csoportokba rendeződő gödrök körvonalazták. Háza utaló nyomot nem találtunk a területen. Jellemző volt az ilyen korú objektumokra a rejtettség, azaz a beásások a humuszolt felszínen sokszor alig, vagy egyáltalán nem látszódtak. Jelenlétüket sokszor a kerámiák intenzív szóródásából következtettük ki. A gödrök általában kerekded alaprajzú, sekély vagy mélyebb vermek, tálszerű beásások voltak. A településen élt közösség eszközei közül a leletanyagban a kerámia uralkodik. Lécdíszes urnák, bögrék, fazekak, belső díszes tálak töredékei a jellemzőek. A kora bronzkori telep a nyomvonalon kívül is folytatódik. Az objektumok szóródása alapján a Krakker partján mind É-i, mind D-i irányban biztosan megtalálható.